

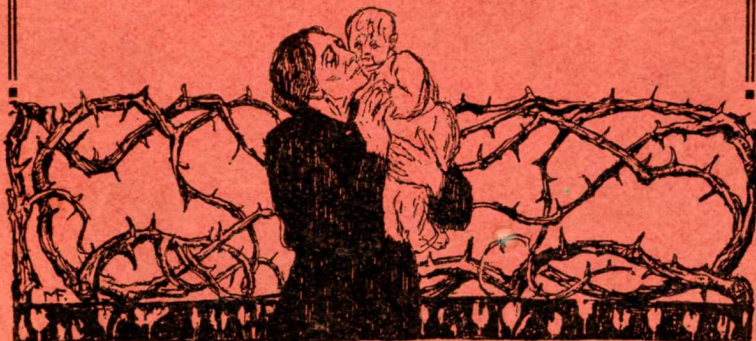
▪ Kirjasia työläislasten äidille VI ▪

Mitä tulisi etenkin kuntain tehdä varattomain äitien ja lasten hyväksi?

Kirjoittanut

Hilja Pärssinen

TYÖVÄENLIIKKEEN
KIRJASTO

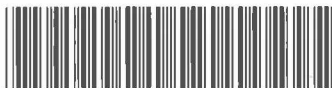
Suomen Sosialidem. Naisliittotoimikunnan kustantama

"1913"

Mitä tulisi etenkin kuntain tehdä varattomain äitien ja lasten hyväksi?

Kirjoittanut
Hilja Pärssinen

TYÖVÄENLIIKKEEN KIRJASTO
KIRJASTO

1290645518

329.14-055.2(480) Sos.dem Naiset 8 K
Pärssinen, Hilja
Mitä tulisi etenkin kuntain tehdä varattom

Kirjasto työstäjien alustusta

Mitä tulisi ottaa huomioon
tehdä varustamista
lasten hyväksi?

Kirjasto
Hilja Pesonen

Lukijalle.

Tarkastakaamme kuuluisan kuvanveistäjän Sindigin veistosta »vangittu äiti». Siinä kahlehdittu äiti maahan polvistuneena, kumartuneessa asennossaan imettää lastaan. Äidin kädet ovat hänen selkänsä taakse ranteista toisiinsa kiinnisidotut niin lujaan, ettei hän niitä voi vapauttaa. Lapsi makaa maassa, ja huolimatta siteitten puristuksesta, kumartuu äiti pienokaisensa lähelle. Aidissä kuvastuu kauniin äidillisyyden ohella tuskallisuus siitä, että hän ei voi vapaasti helliä pienokaistaan. Ihanana, vaaroja aavistamattomana makaa hänen edessään, osittain allaan lapsen.

Miten soveltuukaan tuo kuva meidän aikamme äitiyyttä esittämään. Monien äitien kädet ovat niin sidotut, etteivät he voi lapselle kaikkea sen kaipaamaa vaalintaa antaa. Mitä ovat nuo siteet ja miten niitä olisi katkottava, siitä tahdomme lyhyesti tässä kirjasessa puhua. Tahdomme samalla puhua kohtalon vankeina olevien äitien lapsista sekä siitä, miten heistä vapaita ihmisiä olisi kasvatettava.

Puuttuva yhteiskunnallinen huolenpito.

Lukemattoman monet varattomat äidit lapsineen kärsivät hiljaisuudessa suurta puutetta. Mutta seuraukset noista tukahdutetuista tuskista tulevat kuitenkin ennemmin tahi myöhemmin esille, vaikuttaen tuhoisasti ei ainoastaan asianomaisiin kärsimysten uhreihin vaan koko yhteiskuntaan. Ja vaikka vain pieni osa köyhäin äitien ja lasten hädästä tulee julkisuuteen, niin kuulee kuitenkin vähän väliä mieltä järkyttäviä kuvauksia tapahtumista, joissa turvaton synnyttäjä tai äiti tahi varaton lapsi on joutunut surkeaan tilaan tahi ympäristön ilmeisen tylyyden esineeksi.

Syynä äitien ja lasten huolenpidon laiminlyötyyn tilaan meidän maassamme on suuressa määrässä se, että varaton kansanluokka ja sen naiset huomattavammin vasta viime vuosikymmenenä ovat alkaneet itsenäisesti huolehtia yhteiskunnallisista oikeuksistaan. Kaikki valtiollisen ja kunnallisen vallan johto on työväestön oloille vierasten aineiden käsissä. Siten puuttuu sellaisia yhteiskunnallisia avustuskeinoja kuin *äitiysvakuutus*, joka nykyään on useissa Euroopan maissa enimmäkseen työväen sairausvakuutukseen yhdistettynä toimeenpantu ja tarjoaa määrätyillä ansioaloilla oleville synnyttäjille, vieläpä eräässä maassa vakuutettujen miesjäsenten vaimoille, raha-avun ajalta, jonka pituus vaihtelee 4—8 viikkoon — eräässä tapauksessa imetysapua pitemmältä ajalta.

Myöskin puuttuu maassamme erikoista *naisten suojelulainsäädäntöä*, joka kieltäisi naisilta heidän elimistölleen vaarallisen työnteon, turvaisi heitä yötyötä ja sen vaarallista vaikutusta vastaan, antaisi raskauden tilassa oleville naisille raskauden viime aikoina ja ensi viikkoina synnytyksen jälkeen lepoa, kuten on asialaita useissa ulkomaissa, missä tällaisia suojelusmääräyksiä on lukuisille naisten ansioaloille ulotettu. Niinikään puuttuu sellaista lainsäädäntöä, jolla olisi määriteltä kunnan velvollisuuksia tämän asian edistämiseksi.

Kun käsiteltävämme kysymys koskee yksinomaan varattoman kansanluokan naisia, onkin sitä alettu selvittää vasta senjälkeen, kun nämä naiset itse ovat heränneet yhteiskunnallisien kysymyksien tilaa seuraamaan.

Ken harrastaa äitien ja lasten yhteiskunnallista huolenpitoa, huomaa pian että tällä alalla on suurien epäkohtien ohella myös paljon tietämättömyyttä ja asianymmärtämättömyyttä.

Asian periaatteellinen ja oikeudellinen puoli.

Tätä huolenpitoa saatetaan jo periaatteelliseltakin kannalta vastustaa, ottamatta laisinkaan lukuun, että muuttuneet yhteiskunnalliset olot, kansan työtätekevään ainesten köyhälistyminen, yhä suurempaan aineelliseen epävarmuuteen joutuminen, liian aikainen vanhempain kuoleminen, työssä sattuneet tapaturmat, siirtolaisuus y. m. taloudelliset tekijät synnyttävät olotiloja, joista ilman yhteiskunnan apua ei turvaton synnyttäjä, äiti tahi lapsi voi vaurioitta selviytyä.

Kun lasten hoito ja ravitseminen jää yksinomaan köyhäin vanhempain varaan on se perin puutteellista. Köyhyys, epäterveelliset ja ahtaat asunnot muodostavat jo sinänsä puutteellisen pohjan lasten hoidolle. Lisätekijänä on sitten meidänkin maassamme alaa voittava naisten ansiotoiminta, joka tempaa äidit pienokaistensa luota aherrukseen kodin ulkopuolelle teollisuudessa, kaupassa, maataloudessa ja elämän muilla elinkeinoaloilla tai toisissa tapauksissa saattaa heidät ottamaan vierasta työtä kotiin suoritettavaksi. Tästä syystä olisi ihmiset saatava käsittämään, että kun naisten ansiotyö liittyy suoranaisesti nykyiseen tuotantojärjestelmään, on tehoisan lainlaadinnan sekä valtion ja kunnan toiminnan avulla pyrittävä sovittamaan naisen ansiotyön ja äitiystehtävän välistä ristiriitaa. Siten voidaan naista edes joksikin aikaa ennen synnytystä turvata liikaraskukselta sekä synnytyksen jälkeen kiinnittää lapsensa hoitajaksi. Voidaan myös yleisten laitosten kautta ja kaikin tarjolla olevin keinoin parantaa lasten hoitoa sekä huoltaa niiden kasvatusta.

Kun ei edellä esitettyjä, äitien ja lasten turvattu-
muutta synnyttäviä tosiasioita voida kieltää, ei ajattele-
vain ihmisten kesken pitäisi olla muuta kuin yksi mieli
siitä, että tarkoittamamme yhteiskunnallinen apu on
välttämätön.

Mutta vaikkapa vielä asian vastustajat myöntäisivät-
kin tuollaisen avun tarpeellisuuden, niin ei ole mitään
harvinaista kuulla väitettävän, että tällaisen avustuksen
saanti muka ei olisi oikeutettua, koska äiti ja isä vas-
tatkoot lapsestaan. Kuitenkin on sellainen puhe suurta
erehdystä.

Ensiksikin, onko kukaan isä tai äiti syypää siihen, että järjestelmä painaa häntä köyhyyteen, tekee voimattomaksi huolehtimaan jälkeläisistään. Toisekseen, jos joissakin tapauksissa ilmeneisikin tahallista huolimattomuutta isän puolelta, niin ei suinkaan ole paikallaan rangaista äitiä ja lasta jättämällä heidät hoivatta. Sitäpaitsi tulee yhteiskunta saamaan jokaisesta terveestä lapsesta uuden kansalaisen, tulevaisen ylläpitäjänsä, mikä siis onkaan oikeutetumpaa kuin se, että yhteiskunta myös huolehtii tästä tulevaisesta jäsenestään.

Aviottomain äitien ja lasten turvaamisen velvollisuus.

Tällainen huolenpito on yhtä oikeutettua ja yhtä välttämätöntä varattomalle niin hyvin avio- kuin aviottomalle äidille ja lapselle. Maassamme syntyy vuosittain hiukan yli 6,000 aviotonta lasta eli noin 7 kutakin sataa syntynyttä kohti. Kun köyhillä on usein voittamattomia esteitä voidakseen perustaa avioliittoa, kun sen lisäksi varakkaan kansanluokan miehet tavallisesti kieltäytyvät ottamasta vaimokseen köyhää tyttöä, jonka ovat avioliittolupauksin houkutelleet, niin ilmestyy aviotonta syntyneisyyttä erittäin juuri varattoman kansanluokan keskuuteen. Siellä missä tätä ilmiötä luovat syyt ovat vaikuttavimmat, kuten kaupungeissa ja väestökeskuksissa, esiintyy se useammin. Niinpä Helsingissä oli aviottomain synnyttäjain luku muista synnyttäjistä 17,84 % ja noin kymmenesosa aviottomain synnyttäjain luvusta koko maassa. Milloin aviottomat äidit joutuvat hätätilaan on nykyisiä epänormaaleja oloja säilyttävän

yhteiskunnan velvollisuus heitä tukea. Jos tämä apu laiminlyödään sekä muutoinkin epäinhimillisesti kohdellaan näitä naisia, niin pakoitetaan heitä harjoittamaan luonnotonta sikiön ulosajoa tai ryhtymään hirvittäviin lapsenmurhiin. Niinpä maamme alioikeuksissa tuomittiin lapsenmurhasta ja sikiön salaamisesta v. 1908 82 henkeä ja v. 1909 107 henkeä ja v. 1910 78 henkeä. Todellinen tehoisa keino lapsenmurhain vähentämiseksi on aviottoman äidin ja lapsen turvaaminen sekä heidän siveellisen ja oikeudellisen asemansa korjaaminen.

Mutta kuinka toisin onkaan meidän päiviimme saakka menetelty. Aviottomain äitien kovalla kohtelulla on lisätty lapsenmurhaan pakottavia syitä ja tuohon kauhiaan tekoon sortunutta naista julmuudella rangaistu. Valistuneempi käsitys kuitenkin kehoittaa armahtavuuteen näitä olevien olojen uhreja kohtaan. Senpätähden onkin lapsenmurhaajien tuomioita meilläkin vaadittu lievennettäväksi, sekä on Eduskunta jo hyväksynyt lievennyksiä voimassa olevaan tässä kohden ankaaraan rikoslakiin.

Jonkun verran on eduskunta yrittänyt parantaa aviottomain äitien ja lasten asemaa säätämällä v. 1913 uuden tätä koskevan lain, joka vielä kuitenkin ei ole saanut vahvistusta. Tässä laissa yritetään turvata sellaisen lapsen oikeutta elatukseen ja perintöön siten, että lapsi merkitään isän nimelle ja on isä velvollinen antamaan tälle elatusapua 16 ikävuoteen asti ja kaksi kuukautta ennen ja kaksi kuukautta jälkeen synnytyksen sekä, jos äiti itse imettää lastaan, kuusi kuukautta jälkeen synnytyksen. Viimemainitun avun saa äiti etukäteen kunnalta, joka sen sittemmin perii isältä. Lap-

selle sen oikeuksia valvomaan asetetaan holhooja. Avioton lapsi saa saman oikeuden isän perintöön ja nimeen kuin aviolapsi. Isyyden ilmisaamisen ja ratkaisemisen helpottamiseksi on tuomarilla, todistajia kuulteltuaan oikeus, ottaen kaikki asianhaarat huomioon, vapaan harkintansa nojalla, julistaa päätös asiassa. Jos taasen »makaajia» on useampia, jaetaan lapsen elatusapu näiden kesken.

Aina tietenkin tulee tämän lain tehoisa soveltaminen riippumaan kunnan holhouslautakunnasta. Tämänkin tähden olisi tärkeää, että holhouslautakunnissa asianymmärtäviin miesten ohella olisi toimeen sopivia, työtätekevän luokan naisia. Kun kuitenkin paljon isiä poistuu paikkakunnilta tai on niin varattomia, ettei heiltä voida mitään ulosottaa, niin jää uudesta laista huolimatta edelleen aviottomia lapsia turvattomuuteen.

Äidin raskauden-aikainen hoito ja sen seuraukset.

Osoitimme jo, miten suuret *valtion* laiminlyönnit ovat nyt esillä olevassa asiassa. Paremmin eivät ole *kunnatkaan* toimineet, kuten tuonnempana tulemme osoittamaan. Mutta ennenkun ryhdymme kuntain tehtävää äitien ja lasten huoltajina käsittelemään, on meidän lyhyesti esitettävä pahimmat seuraukset asian nykyisestä huonosta tilasta. Naisten *liikarasittuminen* työn teossa, samoin kuin *yötyö* jo yleensä *heikontavat heidän kykyään luoda terveitä jälkeläisiä*. Kun sitten raskauden tila on tullut, niin helppoa ei ole naisen raataa heikosti ravittuna ja huolten painamana. Ai-

kana, jolloin hänen tulisi itseään mitä huolellisimmin hoitaa, jää hän tällaista hoitoa vaille. Hänen tulevan lapsensa kehitys häiriytyy jo ennen syntymää, ja liioittelematta voi sanoa, että moni lapsi näkee nälkää jo äidin kohdussa. Tuskaisaa on äidille *työn vaatima ruumiin liikunto ja voimain ponnistus* aikana, jolloin ruumis on raskauden vuoksi jäykempi sekä pakoitettu kestäämään uuden ihmisolion muodostumisesta aiheutuvia muutoksia.

Asiaa tutkineet lääkärit ovat osoittaneet, että työssä käyneiden naisten *lapsen ruumiinpaino on pienempi* verraten muihin äsken syntyneisiin. Vähempi paino taasen merkitsee lapsen elimistön heikommuutta sekä vähempää vastustuskykyä tauteja vastaan. Myöskin *keskensyntymisiä* menetykseksi lapsen hengelle ja suureksi vaaraksi äidille aiheutuu näiden naisten keskuudessa enemmän kuin muiden.

Vielä on osa *ansiotoimista* varsinkin teollisuustöissä aivan *sopimattomia* naisille yleensä ja oletikin raskauden tilassa oleville naisille. Niinpä aiheuttaa myrkyllisten kaasujen hengittäminen, raskaiden taakkojen kantaminen ja nostaminen keskenmenoja. Ja kuitenkin miten usein työskentelevät naiset juuri noissa epäterveellisissä työlaitoksissa. Rakennustyömailla kiipeilevät vaimot telineillä kantaen ruukkia ja tiiliä aina neljanteen ja viidenteen kerrokseen. Tiiliä kannattava teline »tiilipukki» painaa toimittamani punnitsemisen mukaan 5—8 jopa 10 kgr saakka. Tiilet painavat kosteina noin 6 kgr ja kuivina 5 kgr. Niitä pannaan kantamukseen 15 kpl., joten teline tiilineen painaa aina 85 kgr saakka. Paljon kepeämpi ei ole ruukkitelokaan. Sellai-

nen kantamus painaa 50—55 kgr. Tukena kiivetessä on usein hoikka ja horjuva käsipuu, telineet ehkä liukkaat. Siinä juostava aamusta iltaan. Ja tämä on niin monelle työläisäidille kohtalon välttämättömyys. Eikö tuon tehtävän suoritus tällaiselle naiselle ole mitä jultmintaa kidutusta.

Seurauksena äidin kurjien elinehtojen vuoksi heikontumisesta on myös *kuolleenasyntyneisyys*. Maassamme syntyi kuolleen v. 1905—1909 aviolapsista joka 43:s ja aviottomista 24:s. Vuonna 1909 oli kuolleina syntyneitä 2,477 ja v. 1910 2,379.

Työ synnytyksen jälkeen.

Vahingollista, mutta kuitenkin hyvin yleistä on äidin työhön ryhtyminen parin, kolmen päivän pituisen tai hiukan pitemmän lapsivuoteen jälkeen. Tällöin ei hänen ruumiin elimistönsä, joka on synnytyksessä ja sitä ennen suuressa määrin häiriytynyt, ole ehtinyt vähääkään tervehtyä ennalleen. Ei hän myöskään ole saanut ponnistuksissa kulutettujen voimien tilalle uusia voimia ja menehtyneelle elimistölleen levon ja sopivan ravinnon tuomaa vahvistusta. Mikä voikaan muu olla liian aikaisesta lapsivuoteesta nousemisesta seurauksena kuin sairaloisuus. Työn ponnistusten aiheuttama lihasten venähtäminen ja niiden asennon nopeat muuttumiset saavat aikaan vaarallisia ja vaikeasti paranevia *synnytyksen jälkitauteja* tai *elinikuista kivuloisuutta*, joka ilmenee päässä, selässä tai sisäelimissä.

Äidin ansiotyöhön poistuessa *tulee lapselta riistetyksi sen luonnollinen ravinto* ja alkaa keinotekoinen,

useinkin hyvin sopimaton lapsen ravitseminen. Tämän sekä muissakin tapauksissa ilmenevän puutteellisen lasten hoidon seurauksena on suuri *pienten lasten kuolleisuus*, jossa meidän maamme osottaa huolestuttavaa ennätystä moniin muihin maihin verraten.

Maassamme oli

v. 1908	syntyneitä	92,146
» 1909	»	95,005
» 1910	»	92,984

Alle vuoden kuoli

v. 1908	11,924	eli prosentissa	syntyneistä	12,51
» 1909	10,545	»	»	11,10
» 1910	10,942	»	»	11,77

Kaikista kuolleista tekevät alle vuoden vanhat lapset vuosittain noin viidennen osan.

Todisteena varattomuuden vaikutuksesta suurempaan pienten lasten kuolleisuuteen on se, että kuolleitten aviottomain lasten prosenttiluku elävänä syntyneistä on suurempi kuin kuolleitten aviolaisten, ollen nämä luvut ensi ikävuodella kuolleista

v. 1908	aviolaisten	12,01	0/0,	aviottomain	19,11	0/0
» 1909	»	10,61	»	»	17,66	»
» 1910	»	11,31	»	»	17,48	»

Samaa todistaa myös kaupunkien, joissa on suhteellisesti paljon työväkeä, pienten lasten kuolleisuus. Niissä nimittäin oli kuolleisuus verraten elävänä syntyneihin

v. 1908	aviolasten	14,17,	aviottomain	29,03
» 1909	»	10,98	»	24,83
» 1910	»	11,58	»	25,80

Helsingissä oli kaikista v. 1910 kuolleista 27,6 % lapsia alle vuoden ja jokaista sataa elossa olevaa alle vuoden vanhaa lasta kohti 15,7 %.

Sen sijaan ovat vastaavat luvut maalla pienemmät ollen

v. 1908	aviolasten	11,72,	aviottomain	16,48
» 1909	»	10,56	»	15,69
» 1910	»	11,28	»	15,21

Miten hentoja yleensä lapset ovat kestämiään laiminlyödyistä hoidosta, kylmistä, vetosista huoneista, puutteellisista pukimista ja ravinnosta johtuvia terveysvaaroja, ilmenee myös siitä, että yleensä aina alle viisivuotisten lasten keskuudesta niittää kuolema enemmän saalista kuin aikuisten. Ja vaikkapa lapset noissa puutteellisissa oloissa säilyisivätkin elämälle, jää heidän elimistönsä heikoksi, jopa usein aivan vialliseksi. Niinpä sellaiset vammat kuin näkö- tai kuuloaistinten viottumat ovat enimmäkseen peräsin mainituista kurjista olosuhteista.

Kun tällä alalla ilmenevää surkeutta ei yksilötoimenpiteillä voida poistaa, on keksittävä kaikenlaisia eri tapauksiin sopivia keinoja, joilla yhteiskunta voi jotakin äitien ja lasten hyväksi tehdä. Katselkaammepa aluksi sitä, minkäverran kunnat ovat kyseenä olevaa asiaa edistäneet.

Kätilöolot.

Ensi avun antaa synnyttäjille kätilö. Jokaisen synnyttäjän tulisi tästä avusta päästä osalliseksi, ja ettei kukaan varattomuuden vuoksi jäisi sitä vaille, olisi varattomille annettava ilmainen apu. Tähän lisäksi tulisi synnyttäjälle olla kotihoitoa, jos kodissa itsessään ei ole hoitajaa tai vapaasija synnytyslaitoksessa, milloin synnyttäjällä ei ole halua tai tilaisuutta suorittaa synnytystä kodissa, tai on koti liian ahdas, epämurkava tai muuten sopimaton.

Vasta myöhään on maassamme alettu käsittää tutkinnon suorittaneiden kätilöjen tarpeellisuutta. Vuonna 1872 oli vielä neljäsosa Suomen kuntia kokonaan vailla kätilöitä ja yleensä näiden ammattitaito oli puutteellinen. Vuonna 1879 sitten annettiin vieläkin voimassa oleva uudistettu ohjesääntö maamme kätilöille.

Mutta yhä ovat monissa maamme varsinkin maalaiskunnissa kätilöolot peräti puutteelliset. Samalla kun kyllä on asiaa harrastaneiden lääkärin puolesta huolehdittu kätilöjen ammattitaidon parantamisesta, ei ole kuntien puolelta pidetty huolta siitä, että kaikki, myös vähävaraiset, voisivat saada kätilöapua eipä edes kaikki kunnat ole alueelleen kätilönvirkaa asettaneet. Myöskin valtiolta on vähän riittänyt huomiota asiaan. Nykyään on kunnille annettu kätilöjen palkkaukseen 40,000 mk. valtion apuraha, mikä määrä on aivan tarkeitukseen riittämätön.

Kätilöjen lukumäärää kuvaa seuraava kätilöolojen uudistamista pohtimaan asetetun komitean mietinnön kohta:

»Vuonna 1909 oli kättilöiden lukumäärä maalla 551, joista 501 oli kuntain palkkaamia, 16 tehdasten ja synnytyslaitosten palveluksessa olevia ja 34 vapaasti ammattiaan harjoittavia. Kehitys on kumminkin ollut hyvin epätasaista. On vieläkin kuntia, joissa ei ole yhtään kättilöä ja monissa suurissa kunnissa on yksi ainoa kättilö, vaikka synnytysten luku nousee 400—500 vuodessa. Toisiin kuntiin taas on palkattu useampia kättilöitä ja kunta jaettu kättilöpiireihin. Muutamilla kunnilla on paitsi omaa kättilöä toinen kättilö yhteisesti jonkun muun kunnan kanssa. Muutamilla pienillä kunnilla, joiden ei kannata erityistä kättilöä palkata, on ainoastaan yksi yhteinen kättilö. Synnytyslaitoksiakin on jo joissakuissa kunnissa.

Ne kunnat, joissa ei vielä ole kättilönvirkaa perustettu, voimme jakaa kahteen ryhmään. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat pienet, vähävaraiset kunnat, joissa asukas- ja synnytysten luku on niin pieni, ettei kättilö tule niissä toimeen ilman suurempaa vakinaista palkkaa, toiseen ryhmään taas ne kunnat, joissa ainoastaan tavallisen kättilöpalkan suorittaminen tulisi kysymykseen. Molempiin ryhmiin kuuluu kuntia, jotka nähtävästi siitä syystä eivät ole omaa kättilöä palkanneet, että osiksi saavat kättilöntarpeensa tyydytyksi lähellä olevista kaupungeista.»

Edelliseen ryhmään voidaan lukea 8 kuntaa, joiden yhteinen asukasluku on 7,275 henkeä ja vuosittaisten synnytysten luku 234.

Jälkimmäiseen ryhmään lukeutuu 13 kuntaa, joiden yhteinen väkiluku on 55,958 henkeä ja vuotuisten synnytysten luku 1,867.

Sitäpaitsi on joitakin kuntia, joilla on yhteinen kättilö jonkun naapurikunnan kanssa sekä useita sellaisia kuntia, joihin kättilönvirka on perustettu ja jotka nauttivat valtioapua, mutta eivät vielä ole saaneet pysyvää kättilöä. Sitäpaitsi on vielä joitakin hiljattain muodostuneita uusia kuntia, jotka eivät ole vielä ehtineet ryhtyä kättilötoimia perustamaan.

Saman mietinnön mukaan avustivat kättilöt v. 1909 maalla 22,423 synnytystä samaan aikaan kun synnytysten luku oli 83,331. Siis noin $\frac{3}{4}$ synnytyksiä tapahtui ilman kättilön apua. Tosin komitea osoittaa noin parina kymmenenä viime vuotena tapahtuneen melkoista edistystä kättilöjen käyttämiseen nähden. Kun kättilöjen lukumäärä kasvoi v. 1892—1909 174:stä 544:ään eli kolminkertaisesti, kasvoi heidän avustustensa luku 5,283:sta 22,423:een eli enemmän kuin nelikertaisesti. Mutta katsoen siihen, miten paljon vielä synnyttäjistä jää kokonaan vaille tutkinnon suorittaneen kättilön apua, antaa tuo edistys paljon toivomisen varaa.

Miten suuri merkitys kättilöavun järjestämisellä on, siitä jo mainittu komitean mietintökin antaa todisteita. »Lapsensaantiin» kuolleitten luku on ylempänä mainittuna aikana vähennyt melkein puoleen. V. 1882 oli 506 sellaista kuolemantapausta, v. 1909 vain 340. Kuolleenasyntyneisyys ei ole mainittavasti vähentynyt, mutta siihen ilmiöönhän onkin muut syyt vaikuttamassa.

Komitea, joka on arvioinut kutakin kättilöä kohti 100 synnytystapausta vuodessa — mikä määrä on aivan liian suuri — on laskenut, että maalaiskuntiin tarvittaisiin lisää 234 kättilöä eli yht. 754. Kuitenkaan ei komitean ehdotus tässä kohden ole tyydyttävä, sillä silloin

jäisi lasten hoidon neuvominen, joka on aivan yhtä tärkeä kuin synnytysavun antaminen, aivan mitättömäksi.

Mitä kätilöavun puute vaikuttaa.

Puuttuvasta kätilöavusta on monia arveluttavia seurauksia. Monet äidit saavat heittää henkensä synnytyksessä ja siellä missä asiaa on tilastolla valaistu, kuten Saksassa, on laskettu että noin puolet lapsivuoteeseen kuolleista surmaa lapsivuodekuume. Tämä tauti on kuitenkin hoidolla torjuttavissa. Suurena syynä sen ilmenemiseen on likaisuus, minkä vuoksi hoito ja puhdistus tulee tapahtua tarkasti ja asiantuntijan avulla. Lapsivuodekuume esiintyykin harvoin varakkaissa kodeissa, mutta köyhien ahtaissa ja sopimattomissa asunnoissa, puutteellisen hoidon ohella on se helposti uhkaamassa.

Kätilöavun hankkiminen on ei ainoastaan äidin vaan myös lapsen elämän vuoksi aivan välttämätön. Avuton, äsken syntynyt lapsi tarvitsee asian ymmärtävää hoitoa. Se joutuu yhtäkkiä jyrkän olojen vaihtelun alaiseksi. Ilma verraten äidin kohtuun on parikymmentä astetta kylmempää, silmät kohtaavat pimeyden asemesta valoa. Sen elimistössä tapahtuu mullistuksia, kun sen on alettava omintakeista elämää erillään äidistä. Veri, joka ennen oli äidin verenkiertoon yhdistetty, alkaa nyt kulkea omaa uomaansa. Vähäpätöinenkin lapsen elintoiminnan häiriö voi tällöin tulla sille kuolettavaksi, sentähden täytyy tietopuolisesti kouluuntuneen henkilön olla sitä maailmaan vastaanottamassa.

Muutoinkin siirtävät köyhät — juuri varattomuutensa vuoksi — kätilöavun hakemisen niin viime hetkeen, että usein annettu apu jää vaillinaiseksi ja synnyttäjää on saanut kärsiä kauheita tuskia, joita ajoissa annettu apu olisi voinut lievittää. Näytteenä perin vähäisestä varattomain synnyttäjain avustamisesta mainittakoon, että Helsingin kunta antoi ilmaista kätilöapua v. 1910 330 tapauksessa, vaikka siellä vuosittain syntyy liki 4,000 lasta. Maaseuduilla ovat olot tässä suhteessa vielä paljon huonommat.

Kunnan tehtävät kätilöolojen korjaamiseksi.

Ensimmäisiä kunnan tehtäviä tällä alalla olisi siis kätilöjen lukumäärän lisääminen. Viipymättä voitaisiin se vapaaehtoisesti tehdä, mutta hidastelun vuoksi olisi saatava laki, joka säätäisi tässä kohdin kunnille pakon. Sitäpaitsi olisi kätilöjen palkkausoloja korotettava. Todellakin huonot ovat monessa kunnassa kätilöjen palkat. Ei ajatella, kuinka mahdotonta on pari, kolmesataa markkaa vuodessa palkkana nauttivan kätilön elää vähänkään siedettävästi, voidakseen säilyttää mielialansa reippaana ja ystävällisenä ja kyetäkseen edes pukeutumaan puhtaasti, kuten hänen ammattinsa vaatii. Jokainen kunta kykenee kyllä tähän tarkoitukseen riittävän summan uhraamaan, jos vain vähänkin ajatellaan asian tärkeyttä. Sitäpaitsi on annettava lähempiä määräyksiä, joilla varattomille säädettäisiin maksuton synnytysapu, ilman että tämä apu tuottaisi nauttijalleen mitään nöyryytystä. Vielä olisi kätilöohjesääntöön otettava säädöksiä kätilöjen velvollisuuksista lasten hoidon neuvonnassa.

Synnytyslaitokset.

Puutteelliset ovat olot maassamme myös synnytyslaitoksiin nähden. Synnytyslaitosten tulisi olla kuntien omia, saaden vuosittaista valtion apua. Maassamme on kuitenkin suuri osa näistä laitoksista yksityisten, vaikkakin valtio niitä jonkun verran avustaa. Sitäpaitsi on joitakin yksinomaan valtion ylläpitämiä. Virallisen tilaston mukaan oli maassamme v. 1909 kaikkiaan 29 valtion avustamaa tai ylläpitämää synnytyslaitosta ja hoidettiin niissä 7,013 naista.

Tämä avunsaajain määrä, verraten yleiseen vuotuiseseen synnytysten lukuun, on aivan pieni. Syynä tähän on synnytyslaitosten korkeat maksut sekä riittävään vapaasijojen puute. Kun nämä laitokset tulisivat kokonaan yhteiskunnan, mieluummin kunnan huostaan, niin olisi tämä epäkohta korjattava. Sitäpaitsi olisi lisää synnytyslaitoksia perustettava paikkoihin, missä sellaisten tarvetta esiintyy. Myöskin olisi saatettava voimaan tarkka valvonta, että synnytyslaitosten oloissa ei niiden hoitajain leväperäisyyden tai muun sopimattomuuden vuoksi pääsisi esiintymään sellaisia epäkohtia, kuten tylyä synnyttäjain kohtelua tai puolueellisuutta.

Ulkomailla tehtyä työtä tällä alalla.

Mitä kunnat voivat tehdä synnyttäjain ja rintalasten hyväksi, siitä voidaan tuoda esimerkkejä ulkomailta, joskin sielläkin yhä esiintyy huutavaa kurjuutta tällä alalla. Ranskassa kunnat jo pitemmän aikaa ovat tehneet yrityksiä asian hyväksi. Parisin kaupungissa toi-

mii yhdistys »Secours d'allaitement» (Imettävään avustus) jakaen paitsi äitiysapua myös imetysapua 20 frangia kuussa, kunnes lapsi tulee puolentoista vuoden vanhaksi. Myös muita samaa tarkoitusta edistäviä kassoja toimii Ranskassa, ollen suurin niistä »Mutualité maternelle» (Keskinäinen äitiys), jonka jäsenmäärän kasvua osoittaa se, että siinä oli v. 1892 — 607 jäsentä ja v. 1908 jo 26,088. Tämä kuten Ranskan äitiyskassat, joita v. 1909 toimi kaikkiaan 69 saa apua kunnalta noin 15—25 % kutakin avustusta kohti, osaksi myös valtiolta, keräten loput varat jäsenmaksuina ja lahjoituksina. Sitäpaitsi on Ranskassa lukuisasti kuntain perustamia lastenkoteja ja synnytyslaitoksia. Myös Englannissa on suuremmat kaupungit perustaneet koteja varattomille synnyttäjille ja imettäville sekä äiti-kouluja, joissa palkitaan parhaiten ravittuja rintalapsia.

Sveitsissä niinikään ovat yksityiset kantoonit järjestäneet tehoisaa maksutonta kättilöapua kunnallisten lapsenpäästölaitosten kautta. Tanskassa voimassa olevan aviottomain lasten lain mukaan voi avioton äiti saada $\frac{3}{5}$ synnytyskuluista ja kuukauden ennen ja kuukauden jälkeen synnytyksen toimeentuloapua siten, että kunta suorittaa maksun etukäteen ja perii sittemmin sen isältä. Kunnat ovat määränneet tuon avun kuitenkin perin alhaiseksi, ollen se kaupungissa kaikkiaan 52 kruunua ja maalla 36 kruunua.

Myöskin useissa Saksan kaupungeissa toimii äitiysvakuutusyhdistyksiä, jotka paikatellen saavat kunnilta apua toiminnalleen. Ne ylläpitävät synnyttäjain, äitien ja rintalasten koteja, toimittavat kotihoitoa sekä levittävät äitien ja lasten huolenpidon aatetta.

Kuitenkin on ulkomaillakin asianharrastajain keskuudessa yhä enemmän tultu siihen vakuutukseen, että parhaiten voidaan tarkoitustaan vastaava äitien ja rintalasten apu järjestää siten, että kunta yleisten laitosten avulla ja lastenhoitolautakuntien valvonnalla ja johdolla välittää kyseenä olevaa apua.

Synnyttäjain ja imettäjain huolenpito.

Tässä aukeaakin kunnille laaja toimiala. Paitsi kätilöolojen parantamista, synnytyslaitosten perustamista ja maksuttoman synnytysavun järjestämistä tulisi, missä tarvetta siihen esiintyy, turvattomia raskaita naisia ja imettäjiä varten perustaa koteja, joissa varattomat äidit, jotka imettävät lapsiaan, saisivat ilmaisen ylläpidon, olisi annettava äideille äitiysapua ja raha-avustusta imetysajalta sekä järjestettävä kotihoitoa.

Kotihoidon järjestäminen on välttämätöntä sellaisten äitien varalta, joilla ei kodissaan ole yhtään muuta täysi-ikäistä henkilöä kuin työssä käypä mies. Silloin olisi tarpeellista, että sairashoitoon perehtynyt henkilö kävisi määräaikoina katsomassa ja hoitamassa lapsivuoteessa makavaa äitiä, ettei tämä, kuten tapahtuu, olisi pakotettu nousemaan vuoteesta ja itseään vilustamaan tahi muuten rasittamaan. Kotihoitoa antamaan olisi palkattava erikoinen sovelias henkilö.

Tiedon levittäminen.

Pienten lasten huonoon hoitoon vaikuttaa osaltaan myös suuri asian ymmärtämättömyys ja tiedon puute.

Kun kotiolot ovat puutteelliset, joten niissä ei voi oppia kunnollista lastenhoitoa ja kun sen lisäksi monet köyhät tytöt jo aikaisin joutuvat pois kodeistaan vieraan työhön, niin eivät he kokemuksellista tietä saa min-käänlaista valmistusta lasten hoitoon ja tulevaan äidin tehtäväänsä. On siis vihdoinkin ruvettava tehoisasti levittämään asiasta tietoja. Kansantajuisia luentoja pienten lasten hoidossa ja ravitsemisessä ilmenevistä väärinkäytöistä ja tarkoitustaan vastaavasta hoito- ja ravitsemistavasta olisi saatava kaikkialle, niin että vanhemmat oppisivat ymmärtämään kyseessä olevan asian tärkeyttä ja sitä kohtaan heräisi harrastus. Kuntain tulisi myös luovuttaa jonkun verran varoja tätä koskevan kirjallisuuden levittämiseen sekä ainakin kaupunkipaikoissa asettaa erikoisia lastenhoidon neuvoja, sekä maalla, kuten jo edellä huomautettiin, järjestää kättilöjen työhjelmaan lastenhoidon neuvonta.

Lasten maito.

Jo edellä viittasimme siihen, että rintalasten keinotekoinen ravitseminen ei ole suotavaa. Mutta täydelliseksi lapsen surmaksi muodostuu se, jos lapsi saa pilaantunutta tai hapantunutta maitoa tahi maidon puutteessa sopimattomia ruokia. Kuitenkin on kunnollisen maidon saanti, jos sen hankkimiseen liikenisikin varoja, etenkin kaupungeissa jopa toisin paikoin maalakin hankalaa. Tällöin olisi kunnan asettamain lastenhoitolautakuntain ryhdyttävä välittämään taatusti kelvollista maitoa kohtuullisin hintoihin perustamalla maitoasemia. Sitäpaitsi olisi varattomille annettava

osoituslippuja, joilla saisivat maksutta lapsen maitoa, edellyttäen tietysti, että lautakunta valvoo maidon tulevan käytetyksi määrättyyn tarkoitukseensa.

Lastenseimet.

Niin raskain mielin kuin työläisäidit poistuvatkin aikaisin aamulla kodeistaan työpaikalle, on se heille nykyoloissa hyvin usein välttämättömyys. He huomaavat kyllä, mihin vaaroihin pienokaisensa jäävät. Levottomin mielin palaa moni äiti iltamyöhään kotiin peläten kauhun hetkeä, jolloin saattaa nähdä lapsensa sängystä, pöydältä, rappusista tai ikkunasta pudonneena ja viottuneena tai kuolleenä. Tai ehkä on pienokainen juossut kadulle ja siellä ruhjoutunut. Jokaisena iltana huokaa hän helpotuksesta, jos lasta ei mikään onnettomuus ole kohdannut. Tosin koettavat työssä käyvät äidit sijoittaa lapsensa naapurein valvontaan tahi varottavat vanhempia sisaria ja veljiä katsomaan pienokaista, mutta näillä lapsen katsojilla on niin paljon muuta tehtävää, että lapsi saa enimmäkseen olla oman onnensa nojassa. Tällaisissa oloissa on äideille tuntuva helpotus, jos läheistössä toimii hyvin hoidettu lastenseimi. Siellä saavat lapset puhtaassa ympäristössä siivottuina ja ravittuina olla hoitajain valvomina. Ja vaikkakaan lasten seimi ei korvaa oman äidin hoitoa, milloin äiti on hellä ja käsittää tehtävänsä, niin on se kuitenkin parempi kuin lapsen oman onnensa jättäminen. Tietenkin on kunnallisen johdon puolelta valvottava, ettei lastenseimissä pääse vallalle väärinkäytöksiä, jotka tekevät tämän muutoin hyödyllisen laitoksen pelätyksi ja vastenmieliseksi.

Lastentarhat.

Samat syyt, jotka tekevät lastenseimet välttämättömiksi, vaikuttavat myös lastentarhojen tarpeellisuuteen. Lastentarhoissa saavat lapset ikänsä vaatimaa ohjausta sekä pyritään niissä leikin ja huvittavan leikkityöskentelyn kautta lasta kehittämään. Niissä on vielä annettava varattomille lapselle ilmaiseksi ravinto sekä avustettava heitä jalkine- ja vaateavuilla, että voivat todella tuntea lapsuuden huomenhetkien iloa.

Lastentarhoja samoin kuin lastenseimiä on vielä vähän maassamme ja ovat nekin joko yksityisten tai yhdistysten ylläpitämiä, nauttien kuntien avustusta. Ne olisi saatava kokonaan kuntien huostaan, että yksityisten keinottelu niiden välityksellä olisi mahdoton sekä että niiden johto saataisiin luotettavaksi.

Turvattomain lasten huolenpidon tarve.

Jo useilla maamme valtiopäivillä on tehty anomus kotien perustamisesta turvattomille lapsille. Vieläkään ei tätä anomusta ole loppuun käsitelty. Vuoden 1913 valtiopäivillä saatiin siitä valmiiksi mietintö. Kuitenkin lisääntyy lapsikurjuus huutavalla tavalla maassamme. Kuvaavaa turvattoman lapsen asemalle on se, että tällaisia harhateille joutuneita lapsia on aikaisemmin kuljetettu vankiloihinkin. Niinpä jokunen vuosi sitten kerrottiin, miten erästä 11-vuotiasta poikaa kuljetettiin Oulun, Kuopion ja Vaasan lääninvankiloissa viranomaisten käsitellessä, kuka kunta oli velvollinen ottamaan pojan hoitoonsa. Kuitenkin lienee tällainen menettely loppunut senjälkeen kun vankeinhoitohallitus on

siitä antanut kieltävän määräyksen. Mutta että tämä ilmiö ei ollut harvinainen, siitä on todisteena prokuraattorin kertomuksessa vuodelta 1911 lausunto, jossa kerrotaan että vankilistoissa mainitaan otsikon alla »irtolaisia» »lukuisa lapsijoukko». Tämä virallinen tiedonanto on todisteena siitä, kuinka surullinen kohtalo monen lapsen osaksi on saattanut tulla.

Suurin osa turvattomista lapsista joutuu maailmalle uskomattoman aikaisin vierasten ihmisten palveluksella hankkimaan leipäkannikkaansa. Minkälaiseksi tällöin heidän »kasvatuksensa» muodostuu, saattaa arvata. Näitä lapsia seuraavat ryöstetyn lapsuuden ilon katterat muistot kautta elämän.

Useimmiten kaikkein enin saavat jo lapsuudesta saakka kärsiä elämän kovuutta aviottomat lapset. Kun etenkin näiden kaupunkilaiset äidit eivät enimmäkseen halua eivätkä saakaan lapsiaan kunnan vaivaishoittoon, sijoittavat he näitä eläteiksi jonkun vieraan hoitoon. Tällaisia »elättilasten» pitäjiä on suuremmissa kaupungeissa ja niitten läheistöllä, ollen sellaisten lasten tila enimmäkseen hyvin kurja. Hoitajat ottavat näitä lapsia ansion toivossa, joten niiden hoito ja ravitseminen on puutteellista. Onpa niinkin sydämettömiä, että koettavat lisätä tuota ansiotaan »enkelin teolla» s. o. kuolettavat heille jätettyjä lapsia. Vielä suurempi turmio on elättilapsi-järjestelmästä senkin tähden, että maassamme ei ole minkäänlaista sitä koskevaa lakia, joka edes säättäisi n. s. elättilasten valvonnan, jommoisia vastaavia lakeja tavataan eräissä muissa maissa. Kuitenkin on itse tuo järjestelmä sopimaton, eikä sitä voida todellisesti korjata tuollaisilla meilläkin suunnitelluilla val-

vontalaeilla, vaan olisi se tehtävä tarpeettomaksi, ottamalla sen turvissa olleet lapset yhteiskunnan huostaan.

Lapset vaivaishoidon hoteilla.

Milloin taasen kunta turvattomista lapsista huolehtii, sijoittaa se ne köyhäinhoitotoiminnan kautta joko *vaivaishoitoloihin* tai *yksityisille hoitolaisiksi*.

Kuntien vaivaishoidosta taasen on tehty alinomaa julkisuudessa räikeitä paljastuksia, joista on ilmennyt lasten kärsineen joko nälästä, huonosta ruuasta, puutteellisesta hoidosta tai pahoinpitelystä. Onpa ainakin eräässä kunnassa ollut tapana sijoittaa pieniä lapsia kesäisin maatyöhön talonpoikain ja maanomistajain luo. Maassamme oli köyhäinhoitolaitoksissa alle 15 vuotisia v. 1908 — 1,607, v. 1909 — 1,630, v. 1910 — 1,982. Pitemmittä selityksittä voi käsittää, että ei vaivaistalo suinkaan ole sovelias lasten kasvatuslaitos. Siellä tulevat lapset olemaan kaikenikäisten, usein hermosairaiden jopa mielenvikaistenkin kanssa. Niiden kehitys laiminlyödään; eipä aina huolehdita koulu-ikäisten koulunkäynnistäkään.

Parantaessamme turvattomain lapsien hoitoa, olkoon siis ensimmäisiä tehtäviämme lapsien vaivaistaloista poistaminen, ja ajanmukaisten kunnan ylläpitämään ja valtion avustamain lastenkotien järjestäminen.

Tällä menettelyllä voidaan myös lopettaa nykyinen epäinhimillinen huutolaisjärjestelmä. Tilasto kertoo maassamme annetun eläkkeelle alle 15 vuotisia v. 1908 kaikkiaan 11,893, v. 1909 kaikkiaan 11,982 v. 1910 kaik-

kiaan 12,650; ruotuvaivaisina oli alle 15 vuotisia v. 1908 93, v. 1909 101 ja v. 1910 99.

Huutolais- tai kuten sitä kutsutaan lasten sijoittelujärjestelmään ovat kunnat ryhtyneet säästäväisyystarkoituksella. »Huutolaisten» pitäjät taas ottavat näitä toivoen saavansa niistä voittoa tai halpaa työvoimaa. Eivät siis ota lapsia kasvattaakseen niitä, vaan niistä hyötyäkseen. Siten koko huutolaisjärjestelmän perusteet ovat väärät.

Näin joutuvat monet köyhät lapsiraukat aikaisin vieraan tylyä kohtelua kestämaan sekä olemaan heidän ikäisilleen ylivoimaisissa töissä. Moni tällainen lapsi onkin ollen ohuesti vaetetettuna talvipakkasella ulkotöissä tai kyytipoikana vilustunut ja saanut ellei kuolettavaa niin usein pitkäaikaisen taudin. Myöskään eivät kunnat valvo huutolaislasten koulunkäyntiä, vaan jää useasti näiden koulutus ja kehitys kokonaan laiminlyötyä, heidän elämänikäiseksi vahingokseen.

Huutolaislasten kohtelun kovuudesta ja kurjasta hoidosta on kuultu tuon tuostakin säälistäviä kuvauksia. Kun tyttölasten hiukset ovat viikkomäärin siistimättä, lapsille ei anneta puhtaita alusvaatteita, kun kuritusta harjoitetaan niin, että siitä jää näkyviä merkkejä, onko ihme, jos sellainen kunnan järjestämä lasten hoito herättää kauhua. Paljon täytyy mielten valistua, paljon täytyy täysi-ikäisten luonteesta kadota tylyä itsekkyyttä, että saadaan aikaan muutos näissä surkeissa oloissa. Ei saata herännyttä ihmistä tyydyttää vain se, että näkee omat lapsensa onnellisina, vaan täytyy hänen kärsiä ympärillä olevain pienokaisten kurjuudesta. Senpätähden onkin sellainen lasten huoltamistapa kuin huutolaisuus kokonaan lopetettava.

Lastenkotien tarve.

Jo edellä viitattiin siihen, että lasten vaivaishoidon tilalle on asetettava lastenkotijärjestelmä. Myös monet turvattomat, vaivaishoidon ulkopuolella olevat lapset kaipaavat päästä kunnolliseen hoitoon. Turvattomain, aviottomain lasten lisäksi on otettava huomioon orvot ja sellaiset köyhät lapset, joita kotonaan ei pystytä hoivaamaan. Suojeluskasvatuksen järjestämiseksi asetettu komitea mietinnössään vuodelta 1905 laskee, että sellaisia lapsia, jotka huonohoitoisuuden ja niin sanotun pahantapaisuuden vuoksi olisi otettava yhteiskunnan huostaan olisi noin 3,500—4,000 vaiheilla. Tähän arvioon ei ole otettu tehdasseutujen, esikaupunkien ja kaupunkien tällaisia lapsia, koska tarpeeksi tarkkaa tilastoa sellaisilta paikkakunnilta ei ole saatu. Näin ollen lisääntyy tuo arviolasku melkoisesti, varsinkin kun kaupungeissa saman komitean laskelman mukaan nousee näiden lasten luku kutakin tuhatta kohti keskimäärin 3,8:een, tehdasseuduilla 16,7:ään ja esikaupungeissa 15,1 kun sen sijaan vastaava luku maalla oli vaan 1,7. Ja kun nuo komitean laskelmat muutoinkin ovat vanhoja, lienee tuollaisten yhteiskunnan kasvatus- ja elatustarpeessa olevain lasten luku paljon lisääntynyt. Tietystikin tulee pahantapaisten lasten kasvatus järjestää *valtion* laitosten avulla, joten niiden valvonta ei jää kuntien huostaan, mutta suurin osa laiminlyödyistä lapsista on juuri huonohoitoisia ja siis kunnan huolenpitoon tulevia.

Lastenkodit ulkomailla ja meillä.

Hyvin paljon on ulkomailla turvauduttu lastenkotijärjestelmään. Niitä on Ranskassa, Saksassa, Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Amerikassa. Viimemainituksessa voittaa alaa lastenkotien sellainen järjestely, että kodissa on hoitajan johdolla noin 16 lasta, jotka käyvät lähiseudun koulua.

Tiheimmin on lastenkoteja Tanskassa, jossa niitä on yli 100, ollen ne joko yksityisten tai yhdistysten ylläpitämiä, saaden valtion ja kuntain apua. Kerrotaan että useasti kestää näissä kodeissa kasvaneiden ja kodin hoitajain välinen vuorovaikutus kauvan sen jälkeen, kun hoidokas on laitoksesta poistunut. Unkarissa on valtio järjestänyt lapsikoteja ja niiden yhteyteen lapsisiirtoloita.

Meillä on vielä aivan vähän lastenkoteja, nousten niiden luku ainoastaan noin 30 sekä niiden hoidokasten määrä noin 600:aan. Niistä on vain harvat kunnan ylläpitämiä, vaan ovat ne enimmäkseen yhdistysten tai yksityisten perustamia.

Tässä ei suinkaan tahdota kuvitella, että nykyiset lastenkodit niin ulkomailla kuin meillä vastaisivat tarkoitustaan itse kotien hoitoon ja kasvatustapaan nähden. Niissä saattaa nykyään, kuten useasti onkin ilmitullut, esiintyä hyvinkin suuria epäkohtia seurauksena huonosta kunnallisesta johdosta ja valvonnasta. Kun siis lastenkoteja perustetaan, on valvottava, että ne saadaan tarkoitustaan vastaaviksi, että lapset niihin huoletta ja täydellä luottamuksella voidaan sijoittaa.

Millaisia lastenkoteja?

Vaikka lastenkodeilla ei suinkaan ole tarkoitus syrjäyttää lasten hoitoa omain vanhempain luona, milloin se suinkin on mahdollista, täytyy niitä olojen vaatimuksesta kuitenkin perustaa. Mutta itsestään on selvää, että näiden kotien valvonta on saatava tehoisaksi ja niiden hoitajiksi on saatava kasvatustieteellisesti ja käytännöllisesti ammattiinsa valmistuneita, valistuneita sekä sopivalla luonteenlaadulla varustettuja henkilöitä.

Milloin nämä kodit ovat pieniä, sopisi niihin valmistaa lapsiaan imettäville, turvattomille äideille sijaa, joka tyydyttäisi aikaisemmin viittaamaamme imettäjäin kotien tarvetta.

Koska katsomme olevan asialle hyödyksi viitata myös siihen, millaisille periaatteille lastenkoteja olisi järjestettävä, otamme tähän sitä valaisevan kohdan v. 1913 valtiopäiväin sivistysvaliokunnan lastenkotia koskevan mietinnön vastalauseesta. Siinä lausutaan:

»Tärkeimpiä vaatimuksia kotien järjestelyyn nähden olisivat seuraavat. Kotien tulisi olla pieniä, korkeintaan 15—20 lasta käsittäviä, perheen muotoa läheneviä. Kodit eivät saisi olla kasarmi- eikä vankilamaisia, vaan tulisi niillä olla hauska, eloisa leima; myöskin tulisi niiden olla vapaassa vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa, niin että lapset senkin kautta estyisivät vieraantumasta elämästä. Laitoksessa oleville lapsille olisi annettava, paitsi kouluopetusta, lapsia miellyttävää, helppoa ja kehittävää työopetusta, mutta samalla olisi varottava, ettei yksitoikkoisella ansiota tavoittelevalla ja uuvuttavalla työllä saateta lapsia työtä pelkäämään.

Ruumiillista kuritusta ei kodissa saisi käyttää kasvatukseen, vielä vähemmän muuten. Kaikellaista uskonnon tyrkyttämistä ja laitoksen puolesta toimeenpantua uskonnonharjoitusta olisi kodissa vältettävä. Laitoksen käytettävänä tulisi olla lääkäri — maalla voisi tointa hoitaa kunnanlääkäri — valvomassa hoidokkaiden terveyttä ja koko laitoksen terveysoloja ja antamassa apuansa sairaustapauksissa. Varsin tärkeitä olisi, että laitoksella olisi kansanvaltaisella tavalla valittu johtokunta laitoksen toimintaa järjestämässä ja valvomassa. — Erikoisesti pikkulastenkoteihin nähden olisi tämän ohella vaadittava, että äiti laitoksessa saisi oppia kodinhoitoa ja kotitöitä, mikä hänelle tulevaisuudessa voisi olla hyödyksi, mutta mistä hänellä sitä ennen useinkin on varsin vähän tietoa. Ensi sijassa olisi huomio kuitenkin tietyksi kiinnitettävä siihen, että äidit oppivat täysin järkevästi hoitamaan lapsiaan. Kun äiti laitoksesta lähtee, olisi koetettava hankkia hänelle sopivaa tointa.

Ylläsanottuun tapaan järjestetyillä kodeilla olisi kiellettömiä suuria etuisuuksia siihen hoitotapaan verrattuina, että hoidokkaat sijoitetaan yksityisiin perheisiin. Lasten ympäristö olisi terveydellinen ja hoidokkaille aina tarjolla ansianymmärtävää hoitoa. Tällaiset yhteiset kodit voidaan järjestää hauskoiksi ja varustaa hyvillä kasvatus- ja työvälineillä, mitä kumpaakaan etua lapsi ei useimmiten olisi tilaisuudessa saamaan, jos hänet olisi sijoitettu yksityiseen perheeseen, joka kaiken muun lisäksi useimmiten olisi hänet ottanut »hoidettavakseen» pelkästä omanvoitonpyynnöstä. Rintalapsien hoitamiseen nähden olisivat edut jos mahdollista vieläkin ilmeisemmät kuin muihin lapsiin nähden sekä

senvuoksi, että äiti olisi tilaisuudessa itse imettämään lastaan, että varsinkin senvuoksi, että lapsi ja äiti olisivat tilaisuudessa saamaan hyvän hoidon.»

Mutta tämän kuten muunkin kunnallisen lasten kasvatuksen parantamisen pohjana täytyy olla rakkaus lapseen. Me voimme tässä viitata suuren kansan kasvattajan Pestalozzin esimerkkiin. Miten liikuttavasti hän uurasteli Newhofin ja Stanzin turvattomain ja orpojen lasten kodissa. Itse hän laitoksen lapsista kertoo:

»Kaikki heidän ruumiinsa ja sielunsa tarpeet annoin omasta kädestäni. Jokaisen avun, jokaisen hädässä sattuneen hoivan, joka opetuksen annoin heille välittömästi. Käteni lepäsi heidän kädessään, silmäni heidän katseessaan. Kyyneleeni vuotivat, kun he itkivät ja nauruni seurasi heidän nauruaan. He olivat eroitetut maailmasta ja Stanzista, he olivat luonani ja minä olin heidän luonaan. Heidän keittonsa oli minun ja juomansa minun. En omannut mitään, en taloutta, en ystäviä ja itse olin palvelijana. Jos olivat terveitä, olin heidän keskellään, jos olivat sairaita olin heidän sivullaan. Panin maata illalla viimeisenä ja nousin aamulla ensimmäisenä. Ollen alinomaan tartunnan vaaralle alttiina huolehdin heidän vaatteittensa ja olentonsa miltei voittamattoman likaisuuden puhdistamista — — —.»

Jospa vielä meidänkin aikanamme sellaisella lämmöllä, sellaisella uhrautuvaisuudella antauduttaisiin lasten kotien hoitajiksi, niin kuinka suurta siunausta siitä työstä olisikaan.

Kotiin annettava apu.

Nykyisessä kunnallisessa lastenhoidossa on vallalla vielä sekin epäkohta, että paljon avun tarvitsevia jätetään vaille apua. Leskille ja orvoille kotiin annettu apu on usein aivan riittämätön ja tuottaa nauttijalleen kovaa kohtelua ja nöyryytystä avunjakajain puolelta. Tässäkin kohdin on saatava parannus aikaan sekä erittäinkin pidettävä huolta siitä, että todella kaikki hoi-
van tarpeessa olevat lapset saavat kunnollisen kasvatuksen.

Koulun tärkeys ja alkuopetuksen parantaminen.

Mutta ei ainoastaan turvattomain lasten huoltamisessa ole yhteiskunnalla velvollisuuksia, vaan on sen kokonaisuudessaan otettava osaa nousevan nuorison kasvatukseen.

Tätä tehtävää koettaa yhteiskunta suorittaa etupäässä koululaitoksen avulla. Nykyinen koululaitos kaipaa kipeästi useita uudistuksia, kuten kansakoulun asettamista pohjakouluksi, uskonnonopetuksen poistamista ja opetusohjelman parantamista. Kuitenkaan ei kirjasemme tehtäviin kuulu tämän asian puolen selvittäminen. Sen sijaan on meidän huomautettava, kuinka nykyinen koululaitos on rakennettu tavallaan kaksiosaiseksi, toinen varakkaita ja toinen varsinaista kansaa varten. Viimemainittu on monessa kohdin lapsipuolen asemassa edelliseen verraten. Kunnan, kuten valtionkin, velvollisuus olisi poistaa tämä erillaisuus ja siten saattaa kansakoululaitos huoneustojensa ja opetusvälineidensä suhteen hyvään kuntoon.

Myöskin alkuopetuksen parantamiseksi olisi kunnallisia pientenlasten kouluja perustettava riittävästi, sillä perheenjäsenten toimiessa töissä kodin ulkopuolella ei nykyään enään kodeissa senkään vertaista alkuopetusta voida antaa kuin ennen.

Varattomain lasten avustus.

Tärkeintä kuitenkin kansanopetuksen järjestelyssä olisi sellainen toiminta, jolla varattomille tehtäisiin koulun käyminen mahdolliseksi. Ensiksi olisi kaikki koulumaksut poistettava. Eräissä, joskin harvinaisissa tapauksissa, ovat kunnat jo nyt antaneet *ilmaiset oppikirjat ja kouluvälineet* kansakoululapsille. Tämä avustus olisi tehtävä yleiseksi. Sen lisänä tulisi olla muu avustus, kuten ilmaiset *koulukeitot* varattomille, tarpeellinen *vaate- ja jalkineapu* sekä koululasten *majoituksen ja kyydityksen* järjestäminen. Kun eräiden kaupunkien koululääkärien huomiot todentavat sen, että osa koululapsista kärsii niin sanotusta niukasta ravitsemuksesta ja kun opettajat voivat kokemuksestaan vakuuttaa, että moni lapsi nykyään suorittaa viisituntisen koulutyön ilman muuta ravintoa kuin aamulla saamansa sikuriliemi ja leivänpala, niin on koulukeitto välttämätön. Eihän näet voida ajatella että nälkiintynyt lapsi voi menestyksellä käyttää hyväkseen koulun jakamaa opetusta. Yhtä julkea kuin lapsen nälässä pitäminen, on myöskin niiden vilussa pitäminen.

Voidaan tähän sanoa, että pitääkööt vanhemmat lapsiensa ravinnosta huolen. Kuitenkin on tosiasiallisesti joka kunnassa ja enimmäen kaupungeissa monia

sellaisia vanhempia, joilla ei ole ravintoa lapsilleen antaa. Pienet palkat luistavat kädestä suuhun vuokrien yhä suuretessa ja elintarpeitten kallistuessa. Tulee sitten työttömyysaikoja puutteineen. Tällöin nähdään köyhissä kodeissa useasti suoranaista nälkää. Eräissä tapauksissa saattaa vielä lasten hätään olla syynä vanhempain juoppouskin, mutta tämän tähden ei ole suinkaan oikeamielistä, että lasta rangaistaan puutteella.

Lasten ravitsemista on jossakin harvassa koulussa etupäässä koulukeittoyhdistyksen avulla koetettu toteuttaa. Sitä tietä kuitenkin saavutetaan hitaasti tuloksia eikä muutoinkaan ole paikallaan, että yhteiskunta laiminlyö velvollisuuttaan, luottaen »hyväntekeväisyyden», useinkin äitelään ja sivutarkoituksilla annettuun apuun. Ikävänä piirteenä koulukeittojen toiminnassa on vielä mainittava paikatellen siihen yhdistetyt uskonnolliset menot. Kun sellaiset ovat omansa herättämään epäluuloa toisin ajattelevissa koko tätä avustusta vastaan, ja kun sivistyneessä maailmassa käy pyrkimys koulun maallistuttamiseksi, johon päämäärään jo toisissa maissa on päästykin, on varsin vastustettavaa, että meillä käytäisiin sellaisen asian yhteydessä kuin mainitut koulukeitot pöngittämään kirkollista vaikutusta.

Sanoimme jo, että meillä kunnat varsin vähän ovat koulukeittolaitosta toteuttaneet. Maalaiskunnat ovat siinä kohdin tuskin mitään tehneet ja kaupunkikunnistakin vain muutamat ja nekin perin vähän. Helsingin kunta, jonka kaikki kansakoulumenot tekevät noin 2 milj. markkaa vuosittain, käytti v. 1909 kansakoululasten

käsityö- ja koulukeittiöiden tarveaineisiin 12,845 mk. 56 p:ää. Kun käsityötarpeet tekevät tuosta määrästä hyvin suuren osan, jäänee korkeintaan puoli eli noin 6,000 mk. koulukeittiölle. Samaan aikaan oli Helsingin kansakoululasten lukumäärä 9,277. Apua siis ei tullut tuskin keskimäärin markkaakaan lasta kohti. Vaatetusapuun käytettiin samana vuonna ainoastaan 31,998 mk. 22 p., ollen tämä summa pienempi kuin parina edellisenä vuotena, jolloin se oli lähennellyt 40,000, oppilasmäärän ollessa silloin kuitenkin jonkun verran pienemmän. Verrannon vuoksi mainittakoon, että Helsingin poliisimenot, joitten tarpeellisuudesta voi olla eri mieliä, tekevät vuosittain lähes 2 milj. markkaa. Kun pääkaupunki siten on kansakoululasten avustuksessa ryhtynyt säästäväisyyttä soveltamaan, miten voisi odottaa, että pienemmät kunnat ja etenkin maalaiskunnat, olisivat paremmin menetelleet. Kuitenkin tämä on hyvin sopimaton säästäväisyyden harjoituskenttä, sillä päinvastoin on jo kauvan tunnustettu, että parahin kansan varojen säästö on hyvin järjestetty lasten kasvatus ja hoito, joka takaa maalle siveellisesti ja ruumiillisesti terveen ja kunnollisen väestön. Edistyneimmissä ulkomaissa onkin tämän mukaan alettu toimia. Niinpä etenkin Englannissa, Saksassa ja Sveitsissä toimeenpaneuvat monet kunnat lasten ravitsemista.

Kun kansa jo yleensä alkaa tajuta lasten koulunkäynnin tarpeellisuuden, niin saattaa pitää varmana, että pääasiallinen syy vielä ilmenevään suureen lasten koulunkäymättömyyteen on vanhempain varattomuus. Maassamme oli oppivelvollisuuskomitean laskelmain mukaan lukuvuonna 1905—1906 kansakouluikäisiä

lapsia 216,959 ja kansakoulua kävi ainoastaan 100,406. Tosin pieni osa kouluikäisiä lapsia sen lisäksi kävi valmistavia kouluja tahi oppikoulua, mutta kuitenkin on kouluikäismäärän luku meillä ylen suuri. Suhde koulua käyvään ja koulua käymättömään välillä ei liene viime vuosina paljon muuttunut. Lasten koulunkäymättömyys tietenkin kokonaan poistuu vasta toivottavalla oppivelvollisuuslailla, mutta voidaan sitä paljon vähentää helpoittamalla edellä kuvatulla avustuksella varattomien lasten koulunkäyntiä. Kansakoululasten tehoisa avustus on varmin keino sen päämäärän saavuttamiseksi, että kansakoulun tarjooma opetus tulisi jokaiselle lapselle henkiseksi perinnöksi.

Jatko-opetuksen järjestäminen.

Aivan nuorena 12 tai 13 vuoden iässä lopettavat työväen lapset koulunkäyntinsä. Ani harvalla heistä on sen jälkeen tilaisuutta henkiseen kehitykseen. Kuitenkin täytyy myöntää, että kansakoulutiedot jo sinänsä, ellei niitä myöhemmin täydennetä, ovat liian vähäinen henkinen pääoma meidän aikamme kansalaiselle. Sitäpaitsi on kansakoululapsi koulua käydessään aivan liian lapsellinen, voidakseen edes koulun jakamia tietoja läheskään kunnolleen sulattaa.

Jos siis kehitys, jolle kansakoulu — minkä jakama oppi on katsottava yleissivistyksen vähimmäiseksi pohjaksi — on antanut alun, katkaistaan, niin tarvitsee kulua vain joitakin vuosia, eikä saadusta opista ja muutenkaan koulun kasvattavasta vaikutuksesta ole paljoa mitään jälellä.

Tässä on vielä muistettava, että yhteiskunta ja ympäristö lukemattomine surkeuksineen tuo uusia, usein hyvin rappeuttavia vaikutuksia nuorisoon. Kun sen lisäksi lasten itsenäistyminen, heidän itseään elättäessä, vähentää vanhempain auktoriteettiä, niin johtaa tuo irtautuminen heitä kodin ulkopuolella kaikenlaisiin kosketuksiin, jotka eivät aina suinkaan ole hyvää laatua. Näin on siis ei ainoastaan nuorison tietopuolisen kehityksen vaan myös siveellisen kasvatuksen kannalta tärkeää, että he kansakoulun päätyttyä saavat vielä jatkaa opiskelua sekä tulevat myös osalliseksi kasvattavasta ohjauksesta.

Lapsille, erittäinkin tytöille, on ikäkausi 12—15 tavallaan murrosaikaa. Mitä enemmän voitaisiin silloin heidän ajatuksilleen antaa arvokasta ahertelua, mitä enemmän viljellä heidän henkeään, sitä onnellisempaa olisi se heille.

Tuo aika, lapsuuden loppuvuodet olisi siis käytettävä kansakoulusta saadun opetuksen täydentämiseen. Sitä varten tulisi olla *kansakouluun liittyviä jatkokouluja*, jotka olisivat järjestetyt palvelemaan nuorison jatkosivistyksen tarkoitusta.

Itsestään on selvää, että näissä jatkokouluissa tulisi opetuksen, kuten vaadimme kansakoulultakin, olla maallishenkistä. Koulun ohjelma sisältäisi osaksi kansakoulun käsittämiä aineita, mutta lisänä tulisi olla yhteiskunta- ja talousoppi sekä huomattava sija ruumiinkehitystä tarkoittavilla aineilla.

Yleensä pyritään nykyään kehittämään koulua sellaiseksi, että sen työjärjestys vastaa lapsen ruumiin voimia ja että lapsen elimet ja aistit saavat siellä runsaasti harjoi-

tusta. Tähän päästäisiin siten, että koulussa vähemmän kuin tähän asti olisi yksinomaan tietopuolista opetusta, vaan sensijaan tulisi sen ohjelman sisältää runsaasti n. s. harjoitusaineita kuten piirustus, laulu, voimistelu, urheilu, leikit, käsityöt, veisto ja kasvitarhanhoito, hedelmänviljelys.

Juuri jatkokoulussa tulisi noilla harjoitusaineilla olla valtava sija työjärjestyksessä. Ohjelmaa voisi täydentää ottamalla mukaan talousopetusta ja lasten hoidon opetusta. Kansakoulun jatkokoulun tulisi tavallaan olla oppikoulu ja tavallaan ammattikoulu, kuitenkin ilman, että sen päämääränä on oppilaan opettaminen yksipuolisesti johonkin määrättyyn ammattiin.

Nykyään on jatko-opetuksen järjestämistä hyvin vähän toteutettu. Kaupungeissa tosin on kansakoulun jatkokouluja, mutta maaseuduilla supistuu jatko-opetus vain vähäisiin kansakoulun jatkokursseihin. Täydellisemmin saadaankin asia järjestetyksi vasta oppivelvollisuuslailla, mutta siihen mennessä voivat kunnat omasta aloitteestaan perustaa jatkokouluja. Ja lasten vanhemmat olisi saatava käsittämään, mikä merkitys näillä kouluilla on. Juuri jatkokoululla vältetään siitä pahasta, että lapsien kehitys suuntautuu harhapoluille ja sensijaan lujitetaan nuorison tahtoa ja kykyä jatkuvaan itsekasvatukseen ja kehitykseen.

Kansakoulujohtokunnat.

Kouluasetusten mukaan asettavat kunnat tahi koulupiirit johtokunnan kansakoulujen asioita hoitamaan. Johtokunnan jäsenten valinta toimitetaan monasti hy-

vin epäonnistuneesti. Asetetaan toimeen henkilöitä, jotka ovat koulun ja lasten menestyksestä välinpitämättömiä tai asianymmärtämättömiä.

Asetus määrittelee johtokuntain tehtävät, mutta sen lisäksi jää heille vielä paljon tilaa vapaaseen koulun ja lasten etua tarkoittavaan toimintaan. Niinpä johtokuntain tulisi valvoa, että heidän koulupiireissään ei jäisi lapsia koulun ulkopuolelle. Neuvotteluilla vanhempain kanssa luulisimme saatavan myös parannusta aikaan. Tästä syystä ja yleensä kansakoulun johtokuntain muutoinkin tärkeän tehtävän vuoksi tulisi niiden olla kokoonpanoltaan luottamusta herättäviä. Kansakouluissa käy suurelta osalta työtätekevän luokan lapsia. Kuntain tulisi varata työväestölle suhteellinen edustus kansakoulun johtokunnissa sekä tulisi niihin asettaa myös asiaa harrastavia työläisnaisia.

Tällaiset johtokunnat varmaankin kykenisivät tekemään paljon koulun ja kodin lähentämiseksi. Ne voisivat vaikuttaa koulun lempeämpään kuriin ja joskus toimeepanna opettajain ja lasten vanhempain kanssa keskustelukokouksia sekä järjestää luentoja, joissa kansantajuisesti valaistaisiin lasten kasvatusta ja herätetäisiin harrastusta siihen.

Kansakoululasten terveyden hoito.

Ajanmukaisen koulun tulisi edistää lasten terveydenhoitoa. Tämä on tärkeää ensiksikin kivuloisten lasten parantamiseksi. Varsinkin huonossa huoneilmassa, yetoisissa ja ahtaissa asunnoissa elävien sekä huo-

nosti ravittujen lasten elimistö helposti surkastuu. Kyttyräselkäisyyttä, aistiviallisuutta jopa tylsäjärkisyyttä esiintyy enemmän kurjissa kuin varakkaissa oloissa. Tarvitaan *koululääkäriä*, jonka apuun opettaja kääntyy heti kun huomaa jonkun lapsen terveydessä häiriötä. Koululääkäri myös opastaa opettajaa ymmärtämään lasten terveyden valvontaa. Toisekseen on koululääkäri jo välttämätön myös sentähden, että hänen toimintansa avulla suojellaan terveitä lapsia tartuntaa vastaan. Tuo meidän maassamme niin tuhoisasti rai-voava tuberkuloosi leviää, paitsi perinnöllisyyden ja asuntokurjuuden avulla, myös suuresti varomattomuuden tähden. Sitä potevat eivät eristäydy tarpeellisella tavalla terveistä ihmisistä, vaan käyttävät monasti esim. yhteisiä juoma-astioita, levittäen siten tartuntaa.

Koulussa on yhteisten juoma-astiaain vuoksi tällainen tartunnan vaara hyvin suuri, sen vuoksi on keuhkotaudin oireita poteville lapsille annettava omat juoma-astiat sekä muutoinkin järjestettävä heille oma pulpetti. Tällaisen erottamisen voi vain lääkäri tehdä.

Kansakouluun tulisi lasten terveyden edistämiseksi ulottaa lääkärin toiminta siten, että niissä kaikkien koululasten terveys tutkittaisiin vähintään kerran lukukaudessa. Kaupungeissa tulisi asettaa erikoisia koululääkärejä, maalla voitaisiin kai asia järjestää parhaiten sovittamalla tämä tehtävä kunnan lääkärille. Lääkärin apu muutoinkin tulisi olla kaikille varattomille koululapsille maksutonta.

Lasten *hammasten* hoito tulisi muun terveyshoidon ohella kuulua koululääkärille. Ulkomailla, etenkin Saksassa, jossa kunnallinen koululääkäritoiminta on jo

laajalti levinnyt, on myös lasten hammassairaaloita. Meidän maassamme ei tässä suhteen ole sanottavasti mitään tehty. Helsingissä ainoastaan on tämä hanke alulla. Se olisi etenkin suuremmissa kaupunkikunnissamme saatava mitä pikimmin toteutetuksi. Lasten hammasten hoito ei ole mikään vähäpätöinen asia. Vinoon kasvaneet tai aikaisin murenevat hampaat tuottavat omistajalleen aina haittaa ja pilaavat etenkin hänen ruuansulatustaan, ollen välillisenä syynä häiriöihin vatsaelimistössä.

Puhtaus ei vielä maaseuduillamme maksa rahoja, mutta kaupungissa kysyy senkin saaminen varoja. Kuitenkin on puhtaus terveyden perusehtoja. Ajanmukaisen kaupunkilaiskoulun tulisi valmistaa oppilailleen tilaisuutta *kylpyihin*. Miten virkistävää olisikaan sopivaan aikaan järjestetyt kylvyt pienokaisille!

Mutta lääkärin tutkiminen ja hoitomääräykset, vaikka ne ovatkin omansa suojelemaan terveitä lapsia sekä edistämään vähemmän sairasten parantumista, eivät jaksu tehota silloin kun tauti lapsessa on pitkälle kehittynyt ja kotiolot sen hoidolle epäsuotuisat. Kun olletikin köyhissä, huonolla ravinnolla heikontuneissa lapsissa helposti kehittyy keuhkotauti, tarvitaan kouluparantoloita tällaisten lasten erikoista hoitoa varten.

Kaikkiin näihin uudistuksiin varoja myönnettäissä tulee muistaa, että juuri parannetulla lasten terveyden hoidolla osaltaan vaikutetaan kansan yleisen terveyden hoidon parantamiseksi, johon taasen kansan henkisen ja taloudellisen tilan ollessa takapajulla päästään koulun ja kasvatuksen tietä.

Vialliset ja tylsät lapset.

Kuten jo edellä lausuimme, syntyy lapsessa ruumiillisen kehityksen häiriötä suuressa määrässä köyhien ja puutteellisten olojen vaikutuksesta. Monet näistä häiriöistä voitaisiin alussaan saada ehkäistykseksi, jos apua joudutettaisiin oikealla ajalla.

Nykyään ei kuitenkaan ole niin laita. Miten lukemattomia kertoja tapahtuukaan, että lapsi potee silmätautia tai korvavammaa ja sille ei heti hankita lääkärin apua. Luotetaan vain siihen, että luonto kyllä aikanaan taudin parantaa. Mutta niin ei tapahdukaan. Vika pahenee ja vasta sitten, kun on jo myöhäistä, käännytään lääkärin puoleen.

Syynä tällaiseen välinpitämättömältä näyttävään menettelyyn on kuitenkin se, että vanhemmilta ei liikene varoja lapsen lääkäriin viemiseksi, eikä kunnan puolelta ole järjestetty varattomille maksutonta lääkärinapua.

Niin tärkeää kuin lääkärin apu kaikille tarvitseville on, sitäkin tärkeämpää on se juuri äideille ja lapsille. Lapsillahan on koko tulevaisuus edessään. Heitä jos ketään on vaalittava, että he aisteiltaan ja elimistöltään säilyvät virheettöminä.

Milloin taasen vika on auttamaton, on kunnan ehdoton tehtävä toimittaa aistivialliset ja raajarikot lapset heitä varten löytyviin kouluihin. Kunnan tulee silloin kustantaa näiden varattomien lasten koko kouluutus sekä valvoa, että ne eivät loma-aikoina tarvitse kärsiä puutetta.

Tylsät tahi hitaasti edistyvät lapset, jotka eivät voi tavallista kouluopetusta seurata, tarvitsevat erikoista, heille

soveltuva koulutusta. Tätä varten on jo nykyään kaupunkipaikoissa hitaasti kehittyvien luokkia. Samanlaisia luokkia olisi myös perustettava esikaupunkeihin, tehdasseutuihin ja maaseudulle, niin pian kuin sellaiseen tarvetta ilmenee.

Hitaasti edistyvän lasten eristämällä helpoitetaan heidän oppimistaan sekä vapautetaan muu kouluopetus siitä hankaluudesta, mikä seuraa, kun tylsiä lapsia pidetään muitten lasten kanssa yhteisillä luokilla.

Koulukasvitarhat.

Ilahduttavana ilmiönä on pidettävä nykyään heräävää koulukasvitarhain harrastusta. Kuntien tulisi tähän tarkoitukseen varata maa-aloja. Maata sitä varten on jo nyt useimmilla maasendun kouluilla, mutta myös kaupunkikuntain tulisi lapsilleen järjestää tällaisia kasvitarhatyön harjoittelupaikkoja. Niitä voisi olla kaupunkien läheistössä luonnon ihanassa ympäristössä sekä myös lasten kesäsiirtolain yhteydessä.

Koululasten loma-ajat.

Koululukuvuosi meidän maassamme on lyhyempi kuin monessa muussa maassa. Tästä seuraa, että lasten loma-ajat ovat pitkiä. Tällä järjestelyllä on hyviäkin puolia, sillä nykyinen koulu, ollen liian yksipuolisesti tietojen jakajana ja jättäen liian vähälle sellaiset harjoitusaineet, joissa lasten ruumiinjäsenet saavat liikettä, rasittaa useimmiten liiaksi lapsia. Tällöin suolle loma-aika virkistävää lepoa, ellei sitä lasten ansiotyöllä häiritä. Mutta pitkällä lomalla on myös varjo-

puolensa. Silloin nimittäin jäävät vallankin työläisten lapset, jos heitä ei työhön panna, omaan varaansa juoksentelemaan. Kaupungeissa ja tiheästi asutuilla paikoilla seuraa usein tällaista kaduilla ja yleisillä paikoilla oleskelua kaiken pahuuden oppiminen. Kadun kasvattien tavat eivät suinkaan aina ole sopivia, ja pahimmaksi muodostuu tuollaisen kasvatuksen tulos, kun pienet pojat ja tytöt suistuvat rikosten teille. Tätä olojen rappeutuvaa vaikutusta vastaan on toimittava huolehtimalla ensiksikin siitä, että kaikki kouluikäiset lapset todella pääsevät koulun kasvattavasta toiminnasta osallisiksi ja toiseksi siitä, että lapsille loma-aikoina varataan sopivia virkistystilaisuuksia.

Liian vähän ovatkin kaupunkikunnat huolehtineet kansakoululasten kesävirikistyksestä. Yksityiset yhdistykset toimittavat joissakin kaupungeissa lapsia kesäksi maalle, mutta useinkaan ei tuo toimitus ole tarkoitustaan vastaavaa, vaan sijoitetaan lapsia maanviljelijöille tekemään perheaskareita tai maataloustöitä. Ei kukaan silloin valvo, kuinka pitkiä työpäiviä lapsilla teetetään ja josko kesänvietto näille lainkaan lisää voimia, puhumattakaan siitä, että on periaatteellisesti väärin asettaa lapsia työnantajille hyödyn saavuttamisen välineiksi.

Paljon enemmän kuin ennen tulisi kaupunkikuntien kiinnittää huomiotaan tähän asiaan. Lapsille olisi laitettava *leikkipuistoja* ja *leikkikenttiä*. Vesien rannalla olevien kaupunkien läheisiin saariin olisi järjestettävä luotettavan henkilön johdolla *retkeilyjä*, myöskin olisi pidettävä kunnossa ilmaiseksi käytettäviä *uimalaitoksia*, joissa olisi maksuton uinnin opetus.

Kesäsiirtoloita

tulisi järjestää kuntien varoilla sekä toimittaa sellaisiin pääsy mahdolliseksi kaikille varattomille koululapsille. Näiden yhteyteen sopisi järjestää kasvatusopillista työopetusta pääasiallisesti jo ennen mainittujen kasvitarhojen kautta. Myös talousopetusta samoin kuin ohjausta omien pukimiensa hoitoon ja korjaukseen sopisi niissä antaa lapsille.

Yhteiskunnallinen kasvatusohjelma.

Esitetyillä lukuisilla keinoilla lasten ja äitien huolenpidon toteuttamiseksi on tahdottu osoittaa sitä tietä, jota on käytävä pyrittäessä luomaan ruumiillisesti ja siveellisesti tervettä ja elämän taisteluun pystyvää nuorisoa. Siinä on meillä edessämme yhteiskunnallinen kasvatusohjelma, jonka tunnustuslauseena on: ei mikään ole liian hyvää tullakseen lapsiemme osaksi. Sen perusajatus on aivan vastakkainen sille kasvatuksen irvikuvalle, mikä nykyään tulee niin monen onnettoman lapsen osaksi.

Kunnan jäsenten vastuunalaisuus ja lastenhoitolautakunnat.

Kunnan kaikkien täysi-ikäisten jäsenten valpas harrastus on parhain takuu äitien ja lasten huolenpidon toteuttamiselle. Mutta ilman valtaa on pelkkä asian harrastus voimaton. Senpätähden onkin yleisellä ääni-oikeudella valmistettava kaikille kunnan jäsenille tilaisuus ottaa osaa käsittelemämme kysymysten ratkai-

suun. Yleinen kunnallinen äänioikeus on varmaan synnyttävä kunnan jäsenissä uutta vastuunalaisuutta, se on pakoittava heitä miettimään yhteiskunnallisia velvollisuuksiaan ja oikeuksiaan sekä herättävä heidät tulevaisen sukupolven hyväksi tähdättyyn toimintaan.

Kun toiselta puolen kunnan mahdollisimman monet jäsenet olisi saatava seuraamaan kirjasessamme käsiteltyä kysymystä, olisi myös kuntiin asetettava erikoisia lastenhoitolautakuntia, joiden tehtävänä olisi kaikinpuolinen yhteiskunnallisen kasvatusohjelman toteuttaminen.

Lastenhoitolautakuntiin ei liene aivan helppoa saada hyviä jäseniä. On näet aivan liian vähän kypsytetty mieliä ja harjoitettu työvoimia kyseenalaiseen tärkeään tehtävään. Kasvatusta koskevat kysymyksethän on vallitseva kilpailun aikakausi työntänyt sivualalle, joten perin harvat lienevät valmistuneet lastenhoitolautakuntain toimia varten. Mutta hyvä tahto on auttava opimattomiakin olemaan avuksi niiden työssä.

Lastenhoitolautakunnissa tulisi olla edustettuna sekä tietopuolinen että kokemuksellinen asiantuntemus. Niissä tulisi olla sekä miehiä että naisia. Myöskään ei niistä saisi puuttua työtätekevän luokan edustajia, koska näiden lautakuntain koko toiminta pääasiassa koskee työtätekevää luokkaa. Varmaankin juuri valistuneet työläisäidit voisivat monessa kohdassa virittää lastenhoitolautakuntain työtä monipuoliseksi ja siunaukselliseksi.

Kunnan laajalla alueella ei yksi kasvatus- ja lastenhoitolautakunta paljoakaan saa aikaan, ellei se käytä apuvoimia. Tätä varten olisi kunnan alueille asetettava

piiritoimitsijoita, jotka kukin piirlssään seuraisivat köyhän äitien ja lasten oloja, tehden näiden puolesta kunnalle aloitteita sekä pannen toimeen kunnan ja kasvatuslautakunnan päätöksiä.

Lasten työn riisto.

Itsestään on selvää, että tämän uudenaikaisen lasten huolenpidon vastakohtana on myös lasten työn riisto, s. o. lasten voimain käyttäminen tuotannossa ja ansiotyössä. Kuinka lukemattomat ihmiset ummistavatkaan silmänsä lapsityön surkeudelle. Jo 12 vuotiaina otetaan meillä lapsia teollisuustöihin raatamaan aina 6 ¹/₂ tuntisia työpäiviä; maataloudessa ja kaupassa käytetään vielä paljon nuorempia lapsia työhön.

Lasten työn surkeudesta esittää saksalainen kasvatusmies Otto Rühle seuraavan liikuttavan kuvauksen. »Kauhun vaellus läpi autioidun lapsimaan. Sellaiselta näyttää köyhälistönuorison paratiisi! Se on tuo runoilijan ylistämä »kultainen satumaailma»! Sydän vahtaa sanattomasta tuskasta, jonka todistajana saa olla.

Valkeat hehkuvat, ahjot savuavat. Kautta pyöräin surinan ja rakseen, takomisen ja kolkutuksen, puhkamisen ja vongunnan, kautta työpajain polkumyllyjen kalkatuksen, läpi kotiteollisuusluolain huokauksien ja läähätyksen, riistännän ja vaivojen pelloilla ja laituilla, kuuluu kalke niistä kahleista, joihin kasvava köyhälistöpolvi on kytketty.» Ja sydäntäsärkevästi kuvaa ruotsalainen runoilija Rydberg lasten kidutusta työssä tunnetussa runossaan Uusi Grottelaulu:

Grotte jauhaa vauhdissaan
 yötä, päivää yhä vaan.
 Lähinnä keskipylvästä tuimaa
 lapsimaailma näännytetään.
 Pikku ruumis herpauu,
 iskusta se elostuu.
 Elinvoiman pienoisenki
 viimeinenki
 henki
 Grottell' ei ole tuhlata.
 Siis lyö siimalla, varrella!
 Kyynel virtaa, posket keltyy,
 huulet värjyy, suonet heltyy.
 Orjalapsonen itkeös vain,
 itke jos mielit, mut eespäin vain!
 Itku niellään kauheahan
 tuskaan, että kaatumahan
 jalkain alle niiden sais,
 jotka tulee takanais.

Tämän kirjan tehtäviin ei kuulu lasten ansiotyön monien syitten selvittely, viittaamme ainoastaan siihen, että monen kansakoulunkäynti keskeytyy ansiotyöllä, toiset taasen koettavat käydä koulua ansiotyön ohella. Molemmat tapaukset ovat lapselle turmiollisia, edellisessä jää lasten koulunkäynti laiminlyötyä ja jälkimmäisessä se häiriytyy.

Se tutkimus, joka lukuvuonna 1906—1907 toimeenpantiin Helsingin, Tampereen, Turun ja Viipurin kansakoululasten ansiotyöstä, osoittaa tämän ilmiön olevan leviämässä. Mainitun tutkimuksen mukaan harjoitti

noiden kaupunkien kansakoulua käyvistä lapsista yhteensä 1,404 poikaa ja 721 tyttöä *ansiotyötä* kodin ulkopuolella. Suurin osa heistä toimi sanomalehtien jakajina, tavarain kotiin kantajina, myyjinä tai rihkama-kaupustelijoina. Tässä luettelossa lukuun otettujen lisäksi tekivät jotkut *ansiotyötä* kotona. Yleensä kaikkien *ansiotyötä* harjoittavain lasten luku yksin noissa kaupungeissa on tietysti paljon suurempi, sillä suuri osa heistä ei käy ensinkään koulua.

Lasten elinkeinon harjoittaminen kaduilla vaikuttaa turmiollisesti etenkin lasten siveellisyyteen. Se on useinkin rikollisuuden esikoulua. Muu *ansiotyö* taas, ollen lapsen kehitysteella olevalle ylivoimaista, turmelee lapsen terveyttä samalla kun lapsi enimmäkseen aina *ansiotyössä* joutuu hänelle vähemmän soveliaaseen ympäristöön.

Edellä mainittu tutkimus sekä yleensä muiden maiden viralliset tutkimukset lasten *ansiotyöstä* osoittavatkin siitä koituvan huolestuttavia vaurioita lapsen opilliselle, ruumiilliselle ja siveelliselle kehitykselle.

Räikeämpää esimerkkiä lasten *ansiotyön* vaaroista tuskin voi löytyä kuin pääkaupunkimme opettajiston, lasten *ansiotyön* tutkimuksen johdosta antama, seuraava lausunto: »Tuon tuostakin tulee julkisuuteen, miten sanomalehtityttöjä s. o. 7—13 vuotisia lapsia on kantomatoilla raiskattu; useimmat sellaiset tapaukset ja yritykset luonnollisesti jäävät salaisuuteen».

Kunta kylläkään ei voi lasten *ansiotyötä* rajoittaa, koska sen täytyy tapahtua parannetuilla lasten suojeluslaeilla, mutta se voi pelastaa lapsia siitä järjestämällä aikaisemmin kuvailemaamme lasten avustusta

niin riittävästi, ettei kenenkään tarvitse puutteen vuoksi lastaan koulusta pois jättää ja työhön panna. Tämän lisäksi on kunnan kasvatuslautakunnan suoranainen velvollisuus valvoa, että voimassa olevia lasten suojelulain rikkomuksia ei harjoiteta. Syyllisiä on saatettava edesvastuuseen samoin kuin yleensä kaikkia niitä, jotka muissakin tapauksissa tekevät itsensä vikapäiksi lasten pahoinpitelyyn.

Lasten ja nuorten rikollisuus.

Paitsi ihmisyssyyt, kehoittaa myös yhteiskunnan oma etu meitä huolehtimaan nuorisosta. Huolestuttavassa määrässä on lasten ja nuorison rikollisuus viime vuosina maassamme kasvanut. Jo ennen mainitussa suojeluskasvatuksen järjestämiseksi asetetun komitean mietinnössä kuvataan tätä asiaa. Tilasto 23 kaupungin rikosoloista, osoittaa, että alle 15 vuotisia lapsia joutui poliisin kanssa tekemisiin vuonna 1893 307, mutta v. 1902 nousi näiden luku jo 517 eli kasvoi siis lähes puolella. Ja saman komitean tiedusteluun ilmoitettiin 253 maalaiskunnasta, 3 tehdaspaikassa ja 4 esikaupungissa olleen 1,398 sellaista pahantapaista lasta, joille erityisesti sovellettu suojelukasvatus olisi ollut tarpeen.

Erittäin nopea on pahantapaisten lasten lisääntyminen Helsingissä. Siellä on tilaston mukaan kaupungin pahantapaisten kasvatuslaitosten hoidokkien luku ollut eri vuosina seuraava: V. 1905 103; 1906 138; 1907 140; 1908 151; 1909 180.

Kuinka paljon olisikaan lasten pahantapaaisuutta vältetty, jos osattomista lapsista olisi aikanaan huoli

pidetty ja niiden kasvatusta ohjattu. Nyt sen sijaan kajotaan näihin lapsiin vasta sitten, kun heidän kehityksensä on saanut vinon suunnan. Ja tuo kajoaminen silloinkin tapahtuu poliisien ja oikeusistuimien välityksillä.

Lasten oikeussaleihin kuljettaminen on kuitenkin valistuneen mielipiteen valossa hyljättävä tapa. Siitä onkin Amerikassa, Englannissa ja osin Saksassakin luovuttu järjestämällä erikoisia lasten tuomioistuimia. Näiden, ollen kokoonpantuna lasten kasvatuksen harrastajista, tulee tutkia syyt lapsen rikollisuuteen ja asettaa lapsi ehdolliseen vapauteen, valvonnan alle. Vasta viime kädessä turvaudutaan ojennuskasvatustaloksiin. Viipymättä olisi meiltäkin saatava lasten tuomioistui-
met käytäntöön, sillä lasten käreille ja raastupiin kuljettaminen sekä nykyinen tuomitsemistapa vaikuttavat lapseen paaduttavasti ja turmiollisesti.

Laiminlyödyn kasvatuksen tilille voidaan myös laskea nuorten rikoksenteekijäin suuri lisääntyminen maassamme.

Sitä valaisevat seuraavat maamme vankeinhoitoa esittävästä tilastosta otetut numerot. Kuritushuonerangaistusta kärsineistä oli 15—20 vuotisia v. 1907 — 298; 1908 — 336; 1909 — 406; 1910 — 408; 1911 — 408 henkeä. Lääninvankiloissa kärsineistä oli 15—20 vuotisia 1907 — 580; 1908 — 615; 1909 — 458; 1910 — 652; 1911 — 637 henkeä. Yleiseen työhön tuomituista oli 15—20 vuotisia v. 1907 — 36; 1908 — 60; 1909 — 87; 1910 — 93; 1911 — 77 henkeä. Yleensä on siis nuorten rikostenteekijäin luku osottanut miltei säännöllistä, nopeaa nousua.

Onko kehityksen annettava edelleen kulkea kohti Sodoman ja Gomorran hävitystä vai onko ajoissa alettava tuhoa torjumaan! Jääköön tämä kysymys jokaisen ajattelevan kansalaisen sydämelle. Kysyköön kukin itseltään, mitä on tässä asiassa tehtävä. Yksilötoimet samoin kuin hyväntekeväisyyskin ovat vain voitetta vuotaviin haavoihin, itse surkeus jää edelleen vaikuttamaan. Senpätähden onkin saatava yhteiskunta toimimaan. Ellei minkään muun niin ainakin nuorison huoltamisen kalliin asian luulisi nostavan naisia ja erittäin juuri työtätekevän luokan naisia valvomaan omaa ja lastensa etua.

Väestön lisäys.

Ja pitäisihän parempiosaisienkin käsittää puheena olevan tehtävän suuri, isänmaallinen merkitys. Kaikissa maissa aletaan kiinnittää huomiota väestökysymykseen. Meilläkin teki pari porvarillisen puolueen naisedustajaa v. 1913 valtiopäivillä anomuksen, jonka tarkoitus on poistaa niin sanottua lapsirajoitusta. On näet meilläkin kaupungeissa havaittavissa vähempää väenlisäystä kuin maaseuduilla. Tämän ilmiön syyt ovat kuitenkin yhteiskunnallista ja taloudellista laatua, joten sitä vastaan taistelu on tuleksotonta. Sen sijaan voidaan ruveta huolehtimaan rodun säilymisestä ja jalostumisesta koettamalla turvata jokaiselle syntyneelle terveet vanhemmat ja siedettävät elinehdot, sanalla sanoen järjestämällä kunnan ja valtion toimesta kaikille äitien ja lasten huolenpito, josta tässä kirjasessa on puhuttu.

Loppusana.

Kirjasemme lyhyissä puitteissa on voitu ainoastaan pääpiirteissään kuvata kuntain tehtäviä äitien ja lasten hyväksi. Tarkoittamamme huolenpidon kautta voidaan sanoa päästyn lähemmäksi sitä ihannetta, että vanhempain rakkaus laajenee rakkaudeksi kaikkiin lapsiin, kuten korkeamman valistuksen valtaan päästessä sukulaisrakkaus laajenee ensin heimo- vihdoin ihmisyyssrakkaudeksi.

Katsokaa lasta, avuttomana, viattomana ja ihanana tulee hän tähän maailmaan. Me täysi-ikäiset olemme hänestä vastuussa. Jätämmekö hänet hoivattomaksi, turmelemmeko hänet ja riistämmekö häneltä ihanuuden? Ja kuitenkin tapahtuu niin joka päivä. Emmekö me velttoudellamme nykyisiä kurjia yhteiskuntaoloja säilyttäen ole tähän syypäät. Ajatelkaa!

Hinta 25 p.